

Светски дан борбе против AIDS-а 2025. године

Под слоганом “Overcoming disruption, transforming the AIDS response” (Од превазилажења изазова до унапређеног одговора на AIDS) Светска здравствена организација, UNAIDS и остале међународне организације обележавају Светски дан борбе против AIDS-а 1.12.2025. године. У фокусу овогодишње кампање су свеопшти напори да се одговор на AIDS у виду савремене терапије настави упркос бројним глобалним финансијским и друштвеним изазовима, као и оснаживање популација у повишеном ризику ефикасним превентивним методама.

У глобалном ишчекивању доступности дуготрајне превенције употребом две инјекције годишње новог антиретровиралног лека, фокус је и на доступној превенцији. Промовисање доступне пре-експозиционе профилаксе за HIV инфекцију (PrEP – *Pre-Exposure Prophylaxis*) комбинацијом два антиретровирална лека наилази на одзив све већег броја корисника јер се ова превенција показала успешном у спречавању ширења инфекције у низу земаља.

У Србији доступност PrEP употпуњена је и Водичем добре праксе за лечење HIV инфекције кога је објавило Министарство здравља, а чији је саставни део протокол превенције код HIV негативних особа.

Епидемиолошка ситуација у Србији 2025. године

Према подацима Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”, од почетка 2025. године до 24. новембра 2025. новооткривено је 99 особа инфицираних HIV-ом. Од почетка епидемије, 1985. године, па закључно са 24. новембром 2025. године, у Републици Србији су регистроване 5002 особе инфициране HIV-ом, од којих је 2288 особа оболело од AIDS-а. Укупно 1238 особа које су живеле са HIV-ом преминуло је од AIDS-а, а још 148 особа инфицираних HIV-ом умрло је од болести или стања која нису повезана са HIV инфекцијом. Сексуални пут преноса, као и ранијих година доминира (98% свих случајева регистрованих током 2025. године са познатим начином трансмисије), посебно

незаштићени анални сексуални односи међу мушкарцима (84% међу новооткривеним особама инфицираним HIV-ом). Међу пријављеним дијагностикованим HIV позитивним особама у периоду јануар–новембар 2025. године било је 24 пута више мушкараца у односу на жене.

Највећи број новодијагностикованих особа инфицираних HIV-ом је узраста 20–49 година (85% у 2025. години). У узрасној групи 15–29 година регистрована је 31 особа (31% свих новооткривених HIV позитивних особа). Под највећим ризиком су, као и претходних година, мушке особе које имају незаштићени сексуални однос са мушкарцима, док је четвртина новооткривених HIV позитивних особа са непознатим путем трансмисије (29% у 2025. години). Можемо претпоставити да је међу овим особама незаштићени сексуални однос са мушкарцима доминантан пут преноса, јер је велики утицај стигматизације на непријављивање начина преноса HIV инфекције. У односу на период 1985–1992. године када је 60–90% свих новодијагностикованих особа инфицираних HIV-ом на годишњем нивоу било из популације особа које инјектирају дроге, од 2008. године тај удео је испод 10% (у 2025. то је 1,4% или један случај HIV инфекције као резултат инјектирања дрога). У току 2025. није регистрован ниједан случај преноса са мајке на дете.

Према званично доступним подацима у Републици Србији је током 2025. код 60 особа (64,5%) инфекција откривена у асимптоматској фази болести, док је клиничка AIDS забележена код 16 особа (17%).

Добровољно саветовање и тестирање је од виталне важности за откривање новооболелих. Свако тестирање на HIV треба да буде добровољно и поверљиво, уз обавезно саветовање пре и после тестирања. Тиме постижемо и препознавање ризичног понашања. Рано откривање HIV инфекције води и до раног укључивања антиретровиралне терапије, чиме се спречавају напредовање болести и компликације. Особе које редовно узимају антиретровиралну терапију постижу и недетектабилан ниво вируса у крви чиме се онемогућава пренос вируса. Захваљујући терапији, HIV инфекција је данас хронично стање са којим се може квалитетно и дуго живети.

Добровољно, поверљиво и анонимно саветовање и тестирање на HIV и вирусне хепатитисе Б и Ц је бесплатно и доступно је без лекарског упута током целе године у свим

заводима/институтима за јавно здравље на територији Републике Србије, као и у Заводу за заштиту студената у Београду, свакој заинтересованој особи која је имала неки ризик.

У оквиру превентивног програма који спроводи Министарство здравља у партнерству са седам удружења (Примус, ЈАЗАС, Потент, ТОЦ, УСОП, Превент и Асоцијација здравствених медијаторки) добровољно, анонимно саветовање и тестирање на HIV и друге полно преносиве инфекције је бесплатно и доступно особама из кључних популација под повећаним ризиком (мушкарци који имају секс са мушкарцима, особе које се баве секс радом и особе које инјектирају дроге) у просторијама удружења (*drop-in* центрима) и у мобилним јединицама у Београду, Новом Саду, Нишу, Крагујевцу и другим градовима. Поред превентивних програма пружају се и различити видови подршке особама које су инфициране HIV-ом. Оснаживање заједница под повишеним ризиком, као и особа које већ живе са HIV-ом, препознато је глобално као неопходан фактор који уз савремену превенцију и терапију води ка смањеном броју оболелих особа.

Епидемиолошка ситуација у свету и у Европи

Подаци Светске здравствене организације на крају 2024. године показују да је са HIV инфекцијом глобално живело 40,8 милиона људи, 1,3 милиона је било новооткривених случајева, док је 630.000 особа умрло од AIDS-а. Особе које су биле инфициране, а које су знале свој HIV статус чине 87% свих HIV позитивних особа, док је 31,6 милиона особа (77%) било на антиретровирусној терапији. Од особа које живе са HIV инфекцијом, а користе терапију, 73% је постигло ниво виралне супресије када пренос вируса није могућ.

Процене показују да је у Европи крајем 2024. године 3,2 милиона особа живело са HIV-ом, а само 2 милиона или 63% од овог броја је примало антиретровирусну терапију. У 2024. години у Европи је 160.000 људи новоинфицирано HIV-ом, док је 53.000 преминуло.

Преузмите

- Епидемиолошке детерминанте HIV инфекције и AIDS-а у Републици Србији крајем новембра 2025. године
- Пuteви преноса HIV инфекције

